

[Axel Dam.]

Forhaand havde dannet mig som udenforstaaende Tilskuer til de Resultater, Rigsdagsarbejdet havde at fremvise, særlig hvad Løsningen af de store sociale Problemer angaar. Jeg er personlig kommet til at sætte saa megen Pris paa Medlemmer indenfor de Partier, vi bekæmper, at jeg nødig vil staa i disse Mænds Øjne som Repræsentant for en forvirret, uklar og meningsløs Politik, saaledes som mange mener eller i hvert Fald siger om os, naar de skal karakterisere os overfor deres Vælgere. Jeg skal dog ikke gaa ind paa, hvad der kun siges paa Vælgermøder eller i en Del af Provinspressen — jeg skærer ikke den hele over een Kam, Hovedstadspressen har gennemgaaende været loyal overfor os —, men hvad der siges her i Salen, maa jeg have Lov til at svare paa her i Salen, og jeg vil være saa loyal ikke at lægge Skjul paa de Sandhedsmomenter, der kan være i de Udtalelser, hvormed man har søgt at sige noget nedsættende om os.

Den første Udtalelse i den Retning straks efter Hr. Willesens og min Indtræden her i Tinget gik ud paa, at vi var Venstremænd, men blakkede Venstremænd, Ja, hvis man i Overensstemmelse med almindelig europæisk Sprogbrug vil anvende Betegnelsen Venstre om hele den liberale politiske Floj, da er vi ganske vist Venstremænd, idet vor Politik netop er gennemført Liberalisme, men blakket er den saa langt fra at være, at vi netop bebrejder det gamle Venstre, at det ikke fører sine Frihedsideer ud i deres Konsekvens, men iblander dem en hel Del Socialisme, hvad der netop gør deres Politik blakket i vore Øjne. Derfor sympatiserer vi til en vis Grad med eller er i alt Fald noget mere forstaaende overfor Socialdemokratiets Politik, skønt Socialdemokratiet principielt set er vor Modsætning, hvad de politiske Teorier angaar, men hvad derimod angaar Motiverne til at hylde til saa modsatte politiske Teorier som Socialiseringens og Retsstatens, er de to Partier i det væsentlige ens indstillede, nemlig i Ønsket om en Samfundsordning, hvor Retten til Arbejde og til det fulde Udbytte af Arbejdet ikke hindres af overleverede og uretfærdige Monopoler. Socialismen mener, at Statsregulering af Produktionen er nødvendig for at naa

dette Maal; vi mener, at Ophævelsen af alle Monopoler er tilstrækkelig, og at Maalet da vil kunne naas paa Frihedens Grund. Kommunisme og Bolchevisme er vi vel ikke blevet beskyldt for her i Salen, kun i Pressen, men der er ogsaa heri det Sandhedsmoment, at vi ved Siden af vor Individualisme paa alle personlige og kulturelle Omraader hævder, at Grundværdierne og det, man plejer at kalde de samfundsskabte Værdier, er Folkets fælles Eje — altsaa for saa vidt en Slags Kommunisme paa dette ene Punkt.

Med de Radikale har vi unægtelig en Del til fælles; der er endogsaa blevet sagt, at alt det gode i vort Program er laant fra det radikale Parti. Ligheden mellem de to Programmer er imidlertid først blevet fremtrædende i de Radikales Sønderborg-Program, der er af nyere Dato end vort, saa Forholdet maatte snarere være det omvendte, hvis man endelig vil tage Patent paa Ideer, der er af ældre Oprindelse end baade det radikale Parti og Retsforbundet, selv om de ikke har været indlemmet i noget Partiprogram. Jeg foreslaar, at vi hellere skulde glædes over den Samstemmen, der maatte være, end strides om Eneretten til disse Ideer. Lad dem blot i saa stor Udstrækning som muligt blive Fælleseje for saa mange Partier som muligt. Det er jo det, vi kæmper for.

Alle Partier, lige fra det konservative Folkeparti og til Socialdemokratiet, opfatter sig jo som Fremskridtspartier; og det mest nedsættende Ord, der i det politiske Sprog kan siges om et Parti, er, at det er reaktionært. Det var vel derfor, den højtærede Statsminister, ligesom mange Provinsblade før ham, i sin Tale stemplede os som Reaktionen. Bladene plejer at sige: den sorteste Reaktion.

Hvad det rent sproglige angaar, maa jeg gøre opmærksom paa, at Ordet „Reaktion“ i sig selv hverken betegner noget ondt eller noget godt; det er neutralt. Om det er det ene eller det andet, afhænger ganske af, hvad det er, der reageres imod eller vendes tilbage til; et Skridt tilbage kan derfor godt, vurderingsmæssigt set, være et Fremskridt. I hvert Fald kan man ikke, hvis man er kommet ind paa en gal Vej, gøre noget fornuftigere og bedre end at vende tilbage til den rigtige Vej, altsaa være